

2. Гиппенрейтер Ю. Б. Общаться с ребенком как? / Ю. Б. Гиппенрейтер. – Москва : ЧеРО, 1998. – 240 с.

3. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. пос / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – 400 с.

УДК 159.942:37.06(043.2)

ШТИХ І.І.,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ ЕМПАТІЇ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ «ПСИХОЛОГ-КЛІЄНТ»

В останні десятиліття перед психологічною наукою постають завдання, пов'язані із зростанням психотерапевтичної та консультативної практики. У зв'язку з цим професійна діяльність психолога вимагає від нього ефективного, кваліфікованого впливу на свідомість клієнтів, встановлення з ними тісного і глибокого психологічного контакту. Важливу роль у взаємодії «психолог – клієнт» відіграє такий механізм соціальної перцепції як емпатія. Здатність до емпатії виступає фактором готовності психолога до професійної діяльності, роблячи акцент на співчутті, співпереживанні, здатності емоційно відгукуватися на переживання клієнта, сприйняття його унікальності, проникнення в його внутрішній світ, розуміння його переживань, думок і почуттів.

Поняття емпатії виникло на рубежі XIX і XX століть усередині особливої традиції, пов'язаної з так званою «філософією життя» й описовою психологією В. Дільтея, і має тривалу історію – від надбань Е. Тітченера до сучасних когнітивних підходів [1; 2; 3]. Сьогодні феномен емпатії все частіше стає об'єктом уваги психологів, філософів, етологів та педагогів, і зазвичай розуміється як здатність людини уявляти себе Іншим і тілесно-чуттєво проживати його, наслідувати його стани. Сам термін походить від грецького «pathos» (сильне і глибоке почуття, близьке до страждання) з префіксом «em-», що означає напрям досередини. Простежується аналогія зі словом «симпатія», що виражає «спів-чуття», проте емпатія – почуття більш глибоке, таке, що передає певне духовне єднання особистостей, при якому одна людина настільки переймається почуттями іншої, що тимчасово ототожнює себе зі співрозмовником, ніби розчиняючись в ньому.

У сучасній психологічній практиці емпатія – центральна категорія цілої низки напрямів консультування і психотерапії. У різноманітних психотерапевтичних школах саме високий рівень емпатії психотерапевта вважається найбільш доведеною умовою ефективності психотерапії в цілому. Здатність до емпатії вважається найважливішою професійно значущою якістю психолога. Проблема розвитку емпатії ставиться як одна з основних в контексті організації навчання та супервізії професіоналів-практиків [3]

На думку К. Роджерса, який разом з Х.Кохутом дав обґрунтування емпатії як найважливішого методу психотерапії, емпатія означає «входження в

особистий перцептивний світ Іншого і ґрунтовне його впорядкування. Вона має на увазі сенситивність до постійно змінюваних в цій іншій людині чуттєвих сенсів, які плавно переходять один в одного, - до страху, чи гніву, або ніжності, або збентеження, або чого б то не було ще, що переживає він або вона. Емпатія означає тимчасове проживання в житті іншої людини, обережне переміщення в ньому без того, щоб давати будь-які оцінки; емпатія означає відчуття смислів, які він або вона навряд чи усвідомлюють, але без прагнення розкрити неусвідомлювані почуття, оскільки це могло б бути дуже загрозовим. Емпатія означає часту звірку з людиною відносно точності ваших відчуттів і керування тими реакціями, які ви отримуєте від неї. Ви є надійним супутником людини в його або її внутрішній світ» [4].

К.Роджерс виокремив наступні властивості процесу емпатії:

1. Збереження в емпатичному процесі власної позиції емпатуючого; збереження психологічної дистанції між ним і тим, до кого звернена емпатія.

2. Наявність співпереживання (яким би по знаку не було переживання емпатованого), а не просто емоційного ставлення (симпатії).

3. Динамічний (процес, дія), а не статичний (стан, здатність) характер феномена емпатії. [4]

При підготовці майбутніх психологів слід розвивати в них навички емпатичного спілкування з клієнтом, оскільки така взаємодія орієнтована на пізнання ціннісно-сислової сфери клієнта; ставлення до партнера, до себе і до процесу спілкування як до цінності; спрямована на досягнення взаємного розуміння і довіри з клієнтом. Психологічними умовами оптимізації емпатичної взаємодії психолога з клієнтом є розвиток у психолога соціальної сенситивності, установки на безумовне позитивне прийняття клієнта, інтуїтивно-емоційної атрибуції, гнучкості поведінки, децентрації, навичок емпатичних слухання.

Отже, емпатія – найважливіший момент в консультуванні, який означає глибоке проникнення в світ Іншого, резонування з особистісними смислами людини. Основними особливостями процесу емпатії є збереження власної позиції емпатуючого, наявність в ній співпереживання; динамічний, а не статичний характер процесу взаємодії «психолог-клієнт».

Визнання важливої ролі емпатії як для теорії, так і для практики, спонукає науковців до детальнішої розробки даного психологічного феномену, що сприятиме як розвитку і збагаченню психологічної теорії, так і розвитку психологічної практики та засобів її рефлексії й осмислення.

Література

1. Гаврилова Т.П. Понятие эмпатии в зарубежной психологии / Исторический обзор и современные проблемы / Т.П. Гаврилова // Вопросы психологии. - № 2 – 1975. – С. 147 – 168.

2. Журавльова Л. П. Психологія емпатії : монографія / Л. П. Журавльова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2007. – 328 с.

3. Карягина, Т. Д. Откуда в психотерапии эмпатия: К. Роджерс и его психоаналитические предшественники и последователи / Т. Д. Карягина // Консультативная психология и психотерапия. – 2012. – № 1. – С. 8-31.

4. Роджерс К. Эмпатия / К. Роджерс // Психология мотивации и эмоций ; под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, М. В. Фаликман. – М. : ЧеРо, 2002. – С. 428–430.

УДК 373.5.011.3-052:37.015.31:364-212

ЩАДЕЙ О.М., КОБАЛЬ В.І.,
Мукачівський державний університет

СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Одним із важливих компонентів управління виховною роботою закладу освіти є управління виховною роботою щодо профілактики та корекції протиправної поведінки дітей і підлітків. Актуальність такої діяльності обумовлена тим, що упродовж останніх десятиліть відбувається швидке розширення спектру девіантної активності дітей і молоді в царині соціокультурних девіацій і залежностей (таких як ігроманія, інтернет-залежність тощо). У сферу підліткових девіацій потрапляє все більше молодих людей, найбільш дієздатна і активна частину населення, яка автоматично погіршує свої «стартові» умови соціалізації, виводячи себе із активного громадського життя.

У Національній доктрині розвитку освіти наголошується, що освіта в Україні має стати «найважливішим чинником гуманізації суспільно-економічних відносин, формування людини в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної і суспільної цінності» [1].

Підвищити результативність профілактики відхилень у поведінці дітей і молоді можливо за умови організації відстеження позитивних і негативних тенденцій в освітньому процесі, а саме: ставлення учнів до навчальної та громадської діяльності, праці, педагогічних впливів, однолітків, токсичних речовин і алкоголю; рівень засвоєння моральних норм і цінностей; сформованість життєвих і професійних планів, розвиток інтересів, вольових якостей, навичок самоаналізу, самокритичного ставлення до себе, культури поведінки, здатності до емпатії тощо. Педагогічний моніторинг є дієвим інструментом реалізації вищезазначених завдань.

Під час проходження управлінської асистентської практики в закладах освіти на базі Копиновецької ЗОШ I-II ступенів Мукачівського району Закарпатської області нами було проведено дослідження щодо стану превентивного виховання в основній школі.

Мета дослідження – вивчити соціально-психологічні чинники, що сприяють превентивному вихованню; визначити форми і способи профілактики девіантної поведінки учнів 8-9-х класів.

Дослідженню підлягали такі компоненти девіантної поведінки підлітків:

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>